

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0630039 Tulpanns

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom nätverket av områden säkerställs naturvärden inför framtiden. Varje land är skyldigt att bevara värdena i sina utpekade områden. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den är ett så kallat "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument, för formell reglering av t ex skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyper och arter i ett enskilt område finns i kartverktyget Skyddad natur. Gå in på Naturvårdsverkets hemsida och sök på "kartverktyget skyddad natur". När du kommit in i kartverktyget så söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor), Naturtyper (linje) och Naturtyper (punkter).

Det går också att ladda ner naturtypskartan som shapefiler på följande adress: <http://gis-services.metria.se/nvfeed/atom/nnk.xml>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630039 Tulpans

Kommun: Ovanåker

Områdets totala areal: 1,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-03-15

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2005-08-12

Markägarförhållanden:

Privat.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6230 - Stagg-gräsmarker

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Områdets näringsfattiga hävdade gräsmarker.

Motivering:

Marken vid Tulpans har ett högt bevarandevärde p.g.a. den långa obrutna hävden och frånvaron av störande ingrepp vilket har resulterat i en mycket artrik flora. Betesmarken är välhävdad och ögödslad (förutom gödsel från djur på bete) vilket innebär goda förutsättningar för att de för naturtypen karakteristiska arterna ska finnas kvar eller öka i antal.

Prioriterade åtgärder:

Fortsatt hävd av gräsmarkerna.

Beskrivning av området

Tulpans är en av tre gårdar i byn Skålsjön vid Alfta finnskog. Gården ligger vid en höjd som når 380 m ö.h. Landskapsbilden med gårdsmiljö, betesmark och hackslåttytor är mycket ålderdomlig och omgivningarna utgörs av skogklädda berg. Markerna vid Tulpans utgörs av gårdens naturliga fodermarker, d.v.s. hackslåttmark, öppen hagmark och träd- och buskbärande hagmark.

Vegetationstyperna i området är stagg- och ljunghedar, friskängar av rödven- och skogsnävatyp och fuktängar. I området ingår också en mindre del åker och före detta åkermark. Kring en stor del av inägomarken finns trögärdesgårdar kvar och 17 större odlingsrösen finns spridda över området. Gården har varit brukad i två-såde och spår efter flera olika odlingsskeden kan urskiljas.

Markerna har hävdats kontinuerligt, åtminstone sedan finnkolonisationen, och är därför mycket artrika. I området finns ett stort antal arter som indikerar långvarig hävd. Exempel på arter i området är blåsuga, månlåsbråken, liten blåklocka, pillerstarr, grönkulla, Junfru Marie nycklar, ögontröst, sumpmåra, prästkrage, stagg, slätterblomma, fjälltimotej, nattviol, ormrot och dvärglumner. Björk, tall och rönn är dominerande trädslag i området. Det finns även gott om enbuskar. Några olika arter vaxskivlingar har också noterats kring områdets gräsmarker. Varglav växer på en av höladorna.

Tidigare har det även växt fältgentiana inom Natura 2000-området. De har troligen försvunnit p.g.a. ett missgynnsamt utformat fårbete. Det växer dock fortfarande fältgentianor vid fyra närliggande mindre ytor, belägna något hundratal meter längre norrut. Dessa finns längs en fuktsvacka, på båda sidor om ett stort stenröse i gränzonen mot åkermark samt bredvid en liten ängslada. Vid en inventering av fältgentiana i Hälsingland 2016 fördes fältgentianorna vid Tulpans till den tidigblommade varieteten (tidig fältgentiana, *Gentianella campestris* var. *suecica*) med en blomningstid kring mitten av juli. Vid inventeringstillfället påträffades 241 blommande eller överblommade plantor vid dessa växtplatser.

Vad kan påverka negativt

Vid beskrivandet av sådant som kan skada de utpekade naturvärdena i ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom skydd eller skötselåtgärder.

Att en åtgärd är angiven som hot gör att man ska vara extra uppmärksam. Åtgärden kan vara tillståndspliktig. Hur och var i området åtgärden utförs och vilken hänsyn som tas kan vara avgörande för om åtgärden påverkar området på ett betydande sätt eller inte, d.v.s. är tillståndspliktig eller inte.

För respektive naturtyp listas exempel på åtgärder som skulle kunna innebära en negativ påverkan.

Bevarandeåtgärder

Området sköts med hjälp av miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar med särskilda värden.

Skötseln regleras i en av Länsstyrelsen framtagen åtagandeplan för miljöersättning för betesmarker och slätterängar. Åtagandeplaner gäller under 5-årsperioder. Enligt den aktuella åtagandeplanen framgår bl.a. att:

- Användning av växtskyddsmedel, gödsling, jordbearbetning, göra insådd, bedriva täkt av sten eller jord, genomföra åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement eller andra åtgärder som kan skada natur- och kulturvärden ej är tillåtet.
- Igenväxning av träd och buskar ska hållas borta under hela åtagandeperioden.

- Marken ska skötas varje år så att det inte blir någon skadlig ansamling av förna.
- Betesmarken ska varje år betas av. Det ska vara genomfört vid växtsäsongens slut, men senast den 31 oktober.
- Tillskottsutfodring är inte tillåten eftersom den tillför näring till marken på liknande negativa sätt som vid gödsling, vilket kan leda till att känsliga arter försvinner.
- Skulle fältgentiana påträffas igen kan skötseln behöva anpassas efter samråd med ÅGP-handläggare.

Utöver ordinarie skötsel inom ramarna för åtagandeplanen deltar även Länsstyrelsen till viss del i området skötsel. Detta görs för nuvarande genom att sköta slåttern av fuktsvackan där fältgentiana växer och en planerad bränningsåtgärd för att få bort ljungr från betesmarken.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för området som helhet bedöms vara gynnsamt.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6230 - Stagg-gräsmarker

Areal: 1,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Definition av naturtypen:

Artrika, hävdpräglade stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen på torra-friska, silikatrika jordar.

Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning.

Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %.

Hävdgynnade arter ska finnas.

Karakteristiska arter: Rödven, kattfot, slåttergubbe, ljung, pillerstarr, blekstarr, hirsstarr, knägräs, vanlig ögontröst, fårsvingel, stenmåra, gökärt, stagg, gråfibbla, jungfrulin, blodrot, ängsvädd, ärenpris och ängsviol.

Bevarandemål

Arealen stagg-gräsmarker är minst 1,1 ha. Gräsmarken hävdas varje år, vilket gör att markvegetationen är tydligt hävdpräglad och har en för naturtypen naturlig artsammansättning. Det råder en naturlig näringsstatus i området (ej gödslingspåverkad). Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna sker.

Negativ påverkan

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.

- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.

- Överbete. Alltför intensivt betetryck påverkar naturtypen negativt.

- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.

- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.

- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.

- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

Fortsatt regelbunden hävd av gräsmarkerna. Om fältgentiana skulle lyckas återetablera sig i Natura 2000-området bör följande skötselrekommendationer beaktas för att gynna

fältgentianorna:

Tidig fältgentiana, bete:

- Tidigblommande populationer av fältgentiana gynnas av ett bete som påbörjas först när fröna är mogna (gärna minst en halv månad efter blomning). Om betet påbörjas innan frömognad måste det vara mycket svagt på försommaren för att gentianorna inte ska ta skada. Tidig fältgentiana har också en svag förmåga till kompenstationstillväxt jämfört med sen fältgentiana, för vilken betesskadade plantor oftare lyckas kompensera skadan genom att skjuta nya grenar. En anledning till att inte vänta allt för länge med betespåsläppet kan vara att rosetterna då tvingas växa i hög vegetation större delen av sommaren vilket ger små rosetter (små rosetter ger små plantor med låg fröproduktion).
- Ett för tjockt förnalager missgynnar etableringen av groddplantor. Förnatjockleken bör vara 1-3 cm för att groddplantorna ska kunna etablera sig. För att uppnå det kan det t.ex. ofta vara av betydelse att betet är tillräckligt omfattande i slutet av betessäsongen.
- Olika markers bördighet (närings- och vattentillgång) kan variera mycket och hävden kan lämpligen anpassas till de lokala förhållandena. Exempelvis kan man vänta längre med betespåsläpp eller ha ett mera extensivt bete vid torra, magra marker.
- Hästar hör till de betesdjur som ratar gentianorna mest, vuxna nöt i något mindre grad och ungnöt ännu mindre. Får betar ofta gentianorna hårdare än andra betesdjur.
- Mera hårt betade populationer kan gynnas av enstaka år utan hävd, som ger en puls av frön i populationen. Det gäller framförallt lågproduktiva lokaler där enstaka år utan hävd inte har nämnvärd effekt på förnatjocklek eller ljuskonkurrens.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Dokumentation

Andersson, M. (2016). Inventering av fältgentiana i Hälsingland: Utfört av Magnus Andersson på uppdrag av länsstyrelsen i Gävleborg 2016. Foran.

ArtDatabanken. (2017). Artportalen. Rapportsystemet för växter, djur och svampar. Artdatabanken SLU, Uppsala. <https://www.artportalen.se/> [2017-03-10]

Länsstyrelsen i Gävleborg. (2005). Bevarandeplan Natura 2000: Tulpans. Dnr 511-7946-05, 00-001-064

Naturvårdsverket. (2015). Åtgärdsprogram för fältgentianor i naturliga fodermarker, 2015-2019. Rapport 6681.

Naturvårdsverket. (2017). Natura 2000 i Sverige. <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddade-omraden/Natura-2000/> [2017-01-04]

Bilagor

Karta

Tulpans

1:2 000

Tulpans

Legend

- 6230 - Stagg-gräsmarker
- Natura 2000-område